

Δημοσιονομικές ιδιαιτερότητες

Του **ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ***

Αργά ή γρήγορα οι συνθήκες θα αντιστραφούν και η παγκόσμια οικονομία θα κινηθεί θετικά. Πριν όμως συμβεί αυτό, όλα δείχνουν πως το επόμενο διάστημα θα είναι ιδιαίτερα δύσκολο. Η άνοδος του ενεργειακού κόστους και γενικότερα των τιμών μειώνει τα πραγματικά εισοδήματα και την ευημερία των νοικοκυριών. Ταυτόχρονα, πιέζονται οι επενδύσεις λόγω αύξησης του κόστους χρηματοδότησης και βαθιάς αβεβαιότητας και έτσι δυσχεραίνονται και οι προοπτικές ανάκαμψης.

Οι αρνητικές προοπτικές στην οικονομία συνεπάγονται πίεση και δημοσιονομικά. Η επιβράδυνση των οικονομιών στην Ευρώπη θα μειώνει τα φορολογικά έσοδα, όταν οι ανάγκες για δαπάνες μπορεί να αυξηθούν περαιτέρω και σε συνέχεια συσσωρευμένων ελλειμμάτων. Εκτός, όμως, από την επίδραση της οικονομίας στο δημόσιο ταμείο, εξίσου κρίσιμο είναι πως η δημοσιονομική πολιτική θα επηρεάζει την οικονομία.

Η μεγάλη δημοσιονομική εικόνα στη χώρα μας τις τελευταίες δεκαετίες δεν είναι καλή. Ελλείμματα, αναποτελεσματικότητα σε έσοδα και δαπάνες και, τελικά, ακριβός δανεισμός. Μια εικόνα που αντανακλούσε αλλά και επηρέαζε ευρύτερα την οικονομία. Κατά τη διάρ-

κεια των προγραμμάτων, το ισοζύγιο βελτιώθηκε πολύ, ενώ η επιβάρυνση από το χρέος περιορίστηκε και μετατέθηκε χρονικά. Στη συνέχεια, η προοπτική ανάπτυξης με δημοσιονομική σταθερότητα συνάντησε την πανδημία και την ενεργειακή κρίση. Σήμερα, ο δημοσιονομικός σχεδιασμός είναι κομβικός για την οικονομία συνολικά. Τι μπορεί να αναμένεται;

Η κατάσταση έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Με την κρίση πανδημίας υπήρξε μείωση εσόδων, αύξηση δαπανών, διευρυμένα ελλείμματα και δανεισμός. Η δημοσιονομική απόκριση ήταν από τις εντονότερες στην Ευρώπη. Φέτος, το δημόσιο ταμείο πηγαίνει καλύτερα από ό,τι είχε προϋπολογιστεί, ενώ ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας καταγράφεται υψηλότερος του αναμενομένου και του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Στο οκτάμηνο το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού είναι 4 δισ. ευρώ, ενώ προβλεπόταν στα 10 δισ., λίγο χαμηλότερα από πέρυσι. Η βελτίωση του ισοζυγίου οφείλεται κυρίως σε αυξημένα έσοδα κατά 5,5 δισ.

Τα υψηλότερα έσοδα οφείλονται στη γρηγορότερη από την αναμενόμενη άνοδο του τουρισμού και μεγέθυνση της οικονομίας γενικά. Ειδικότερα, μεγάλο μέρος των φόρων είναι

έμμεσοι και τα σχετικά έσοδα αυξάνονται με την κατανάλωση και με τον πληθωρισμό. Ένα ερώτημα είναι, λοιπόν, πώς θα κινηθούν τα έσοδα, καθώς η κατανάλωση και η οικονομία θα επιβραδύνονται προσεχώς, ο τουρισμός πιθανώς να δείξει κόπωση, ενώ ο πληθωρισμός σταδιακά θα αποκλιμακώνεται. Για αυτό είναι κρίσιμο να ενισχυθεί η παραγωγική και φορολογική βάση και είναι σκόπιμο η φορολογική πολιτική πρωτίστως να μειώνει το βάρος στη μισθωτή εργασία και να δημιουργεί κίνητρα για μείωση της παραοικονομίας. Η διείσδυση των ηλεκτρονικών πληρωμών έχει συμβάλει σημαντικά, αλλά υπάρχει μεγάλο περιθώριο βελτίωσης. Εφόσον δημιουργείται δημοσιονομικός χώρος, ένα μέρος του μπορεί να βοηθήσει τη στροφή της οικονομίας από άτυπη σε επίσημη, με ισχυρά κίνητρα.

Κεντρική σημασία έχει, βέβαια, η μετάβαση και πάλι από ελλείμματα προς πρωτογενή πλεονάσματα, όχι μεγάλα αλλά διατηρήσιμα. Αυτό είναι αναγκαίο ώστε το κόστος χρηματοδότησης, που σήμερα αυξάνεται γρήγορα και ανησυχητικά, να κυμαίνεται σχετικά χαμηλά. Αν διατηρηθεί υψηλά και ιδίως αν αποκλίνει από άλλες οικονομίες, θα ζημιώνεται κά-

θε νοικοκυριό και επιχείρηση. Αλλωστε, μια χώρα με επιβαρυνμένο ιστορικό, και ακόμη εκτός επενδυτικής βαθμίδας, δεν μπορεί να επιχειρήσει και πάλι να διαβεί με ασταθή δημοσιονομικά από μια παγκόσμια αναταραχή. Περαιτέρω, η επίτευξη πλεονασμάτων είναι σημαντικό να γίνεται με συγκράτηση των δαπανών—όχι απόλυτα αλλά σταδιακά και σχετικά με τη λοιπή οικονομία— και όχι με αύξηση φόρων. Η επιλογή αυτή ενδείκνυται δεδομένου και του πληθωρισμού και της αναμενόμενης επιβράδυνσης της οικονομίας.

Τέλος, δύο κεντρικά χαρακτηριστικά που, βέβαια, δεν μπορεί να αγνοούνται είναι τα ιδιαίτερα χαμηλά εισοδήματα μέρους του πληθυσμού και η διαχρονική υστέρηση των επενδύσεων. Συνεπώς, σταθερή πρέπει να είναι η προσπάθεια οι επιδοτήσεις να έχουν καλύτερη στόχευση, ώστε πράγματι να πάνουν τόπο και ταυτόχρονα το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων να υποστηρίζει αποτελεσματικά τις ιδιωτικές δράσεις και τις προτεραιότητες του Ταμείου Ανάκαμψης.

* Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του ΙΟΒΕ και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.